

MAGYARSÁG ÉS MULTI- KULTURÁLIS NYITOTTSÁG

Fenyvesi Ottóval Bozsik Péter
és Ladányi István beszélgetett

Ladányi István: *Itt ülünk hármásban a veszprémi várban, a Veszprémi Akadémiai Bizottság székházában, ahol te szervezőtitkár vagy, Bozsik itt lakik a vár alatt, én a szomszéd egyetemi épületben tanítok. És az Új Symposionról, a vajdasági magyar kultúra hatvanas-hetvenes-nyolcvanas évekbeli nagy próbálkozásairól beszélgetünk. Mi is élő bizonyítékai vagyunk annak, mennyire másképp alakultak a dolgok, mint ahogy az akkori kezdeményezések szerint kellett volna.*

Fenyvesi Ottó: Ne is mondd, épp most olvastam megint a *Magyar Szóban*, hogy alig van magyar elsős diák, a magyar osztályoknál teljesen kiürül a tér, a vajdasági magyar kultúra tere. Lassan nem lesz közeg, amelyben egyáltalán megértik, hogy mi ez. Éppen Észtországba készülök, egy írókongresszusra, készíték egy angol nyelvű bemutatkozó előadást a délvidéki magyar irodalomról, de nagyon sokat vívódom, hogy egyáltalán mit mondjak húsz percbe sűrítve. Mit mondjak el az érdeklődő idegeneknek, és mi, illetve kik legyenek azok, akiket kihagyok. Mi az, ami egy külföldinek, egy észtnak vagy

egy finnek egyáltalán érdekes lehet a vajdasági magyar kultúrából.

Bozsik Péter: Hát egy észtnak még talán.

F. O.: Pár évvel ezelőtt a füredi Fordítóházban volt egy fiatalokból álló finn csoport, eljöttek, hogy megismerjék a magyar irodalmat és nyelvet. Thomka Beáta professzor asszony arra kért, hogy tartsak nekik egy előadást a délvidéki magyar irodalomról, az *Új Symposion*ról. Már akkor szembesültem az a problémával, hogy hogyan sűrítsem egy órába a mondanivalómat. Mi az, ami még mindig releváns, és kiállja az idő próbáját, és felkeltheti egy más kultúra képviselőjének az érdeklődését.

L. I.: *Ennek az egész kultúrafelfogásnak, amit a sympósok építettek, és amibe mi is belenőtünk, ennek a lényegéhez tartozott, hogy úgy látszott, lesz jövője. Számított a jövőre, alakítani akarta a jövőt.*

F. O.: Egyelőre van utánpótlás. Még van egy maroknyi hallgató az újvidéki Magyar Tanszéken, amely a délvidéki magyar irodalom és kultúra bázisa volt. Szervezett és tartalmas munka folyik, többek között a Híd Körben. Természetesen a mai fiatal nemzedék érdeklődése, affinitása, szenzibilitása egészen más, mint harminc vagy negyven évvel ezelőtt. Ez így van rendjén. Más a technológiai háttér, más a társadalmi kontextus, más a stílus, mások a magatartásformák. A változás permanens. Megváltozott a kultúráról szóló felfogásunk is, a mélység helyett a felszín, a látvány uralma kerül előtérbe. Egyre inkább a populáris irányba tolódunk.

B. P.: *Egyébként a helyiek nem látják annyira apokaliptikusan a helyzetet. Tehát ez belülről kevésbé látszik. Faragó Kornélia mondta, azért tartotta fontosnak a Híd Kör létrehozását, mert ő maga is a Symposion-hagyományból nőtt ki. Kb. hatvan fiatal fordult meg a Híd Körben, és igen fontos és jó munkát végeznek. Tehát ez a kör vette át a Symposion egykori hagyományát.*

F. O.: Régen volt egy folytonosság, a nemzedékek egymásra épültek. Az a tudás, amit az első *Symposion*-nemzedék kialakított és képviselt, az át lett hagyományozva. Tolnaiék

továbbadták Danyi Magdiéknak, a második nemzedéknek. Danyiék meg továbbadták nekünk a stafétabotot. Volt egyfajta „áthagyományozódás”, értékmentés és értékteremtés. Jó, hogy még mindig vannak fiatalok, akik életvitelszerűen vállalják a délvidéki magyar kultúrmunkát.

B. P.: *Te hogyan kapcsolódtál be akkor ebbe a Danyi Magdi-féle Új Symposionba?*

F. O.: Tizenkilenc éves koromban kerültem huzamosabb időre Újvidékre, de előtte is történtek dolgok, még Topolyán. Készülve erre a beszélgetésre – az elmúlt éjszakán – végig az előzményeken gondolkodtam. Valójában már 1969 őszén, elsős gimnazistaként megérintett az *Új Symposion* fuvallata. Abban az időben a Topolyai Gimnáziumban tanított Tóth Ferenc költő, a *Symposion* szerkesztőségének lektora, Tolnaiék nemzedékének a tagja. Ő és a felesége (Tóth Klára) volt a magyartanárunk. Csernik Attila tanította a képzőművészetet és a zenét. Fajge Roland pszichológiát és logikát oktatott (ő a Zágrábi Egyetemen filozófiát tanult). És rajtuk kívül is kiváló tanáraink voltak.

Tóth Ferenc *Rés* címmel szervezett irodalmi és kulturális vitaesteket a topolyai könyvtárban, ahova meghívta Tolnai Ottót, Végel Lászlót, Gion Nándort, Bányai Jánost, Bosnyák Istvánt, Domonkos Istvánt és másokat. Tehát én ott, a topolyai könyvtárban találkoztam először a *Symposion* folyóirattal és a szerkesztőség tagjaival.

Gyerekkoromat egy olyan bácskai paraszti környezetben töltöttem, ahol a könyv nem sokat ért. Családunkban se könyv, s egyáltalán olvasnivaló se nagyon volt; tehát nem egy értelmiségi családba születtem. Nagyszüleim mindkét ágon földműveléssel foglalkoztak, apám kovácmester lett, később kisiparosként dolgozott, anyám varrónő volt, tehát nagy szellemi örökségről, műveltségről nem beszélhetek. Számomra az első igazi szellemi kaland, meghatározó élmény az a bizonyos első gimnáziumi év volt, amikor Tóth Ferenc könyvet adott a kezünkbe, és elhozta a symposionistákat Topolyára a könyvtárba. Havonta szervezett egy-két irodalmi

művészeti rendezvényt. De aztán rászóltak a topolyai pártvezetők, hogy ne vigye túlzásba a dolgokat: „Túl sok a magyar kulturális program, nehogy baj legyen a szellemi felépítéssel.” Topolya végül is egy vidéki kisváros, ahol előbb-utóbb gyanússá vált a fokozott kulturális felvilágosítás. Az a pezsgő szellemi élet nem mindenkinek tetszett. Elkezdtek fújni a gimnáziumban is...

B. P.: *A pártkáderek piszkálták?*

F. O.: Igen. Tóth Ferencék, Csernik Attila és Juhász Erzsébet 1970-ben el is költöztek Topolyáról Újvidékre. A topolyai gimnázium abban az időben még fiatal intézménynek számított, hiszen 1967-ben indult a tanítás, úgyhogy a pártkáderek fokozott figyelemmel követték az ott folyó oktatást, nehogy valamiféle ideológiai kisiklás történjen. Soltis Lajos nemzedéke volt az első érettségiző generáció. Én a negyedik nemzedék tagjaként érettségiztem 1973 tavaszán. A topolyai és környékbeli fiatalok színe-java oda járt. Sokan sokfélék lettünk: tudósok, orvosok, művészek, jogászok, pedagógusok. Amikor Tóth Feriétől megszabadult a topolyai közélet, kicsit csendesebb időszak kezdődött, de én már meg voltam fertőzve a „*Symposion-féle világnézettel*”. Idősebb Virág Gábor lett a magyartanárunk. Az őáltala működtetett irodalmi önképzőkör is szép eredményeket ért el a becsei Középiskolások Művészeti Vetélkedőjén, de a symposionisták már nem jöttek többet a topolyai könyvtárba. Írogattam én is, de világfájdalommal teli szöveggel soha nem vettem részt a becsei vetélkedőn. Inkább a vizuális művészetek érdekelték: film, képzőművészet. Én készítettem a díszletét a *Kádár Kata* című gimnáziumi színielőadásnak, és rajzaim rendszeresen jelentek Ács József Képzőművészeti Levelező Iskolájában, a *Magyar Szó* napilapban. Viszont Virág Gábortól hallottam először Juhász Ferenc, Nagy László és Illyés Gyula költészetéről. És később – esetemen – ez is döntőnek bizonyult.

A Topolyai Gimnázium tavaly (2016-ban) ünnepelte alapításának ötvenedik jubileumát. Virág tanár úr ezen az ünnepségen mondta ne-

kem, hogy ő még őriz egy régi festményemet, amit negyedikes koromban készítettem egy gimnáziumi kiállításra.

Különbösen az irodalmon és a művészetben kívül sok minden más is érdekelt, történelem, földrajz, biológia, fizika, sport. És természetesen a rockzene is. 1973 őszén kerültem Újvidékre, és csak egy évvel később, húszéves koromban, 1974-ben közöltem az első írást a Tolnai által szerkesztett utolsó *Új Symposionban* (106–107-es dupla szám, 1974. február–március volt a dátuma). Nem tudom, mikor adtam oda neki, de abban az időben jó nagy csúszások voltak a lap megjelenésében. Hosszú hónapokig szerkesztődtek a lapszámok. Danyi Magdi, amikor főszerkesztő lett, visszamenőlegesen el kellett hogy készítsen egy-két lapszámot, hogy utolérje „az aktuális időt”. Állandó késésben voltunk.

L. I.: *Mi volt az, amit leadtál a Tolnainak? Milyen szöveg volt?*

F. O.: A *Csönd-óceán* című hosszúversem volt, ami az első kötetemben benne van.

L. I.: *És hogy született ez a Csönd-óceán, hogy meg tudott jelenni az Új Symposionban? Hogy írtad? Mi volt az a tudás, amivel nekiindultál? Kicsit azért még lépünk vissza!*

F. O.: Mint már említettem, nekem a gimnáziumi tanulmányok során – harmadik és negyedik osztályban – nagyon tetszett Juhász Ferenc meg Nagy László és Illyés Gyula költészete; főleg a hosszú verseik, nekem ők voltak a példaképeim.

L. I.: *Ezek benne voltak az akkori tankönyvekben?*

F. O.: Igen, hogyne. A Szeli István–Bori Imre-féle *Az irodalom élete* címűben volt a tananyag, a másikkban, *Az irodalom könyve* címűben pedig a konkrét művek, az olvasmányok. Többek között Juhász Ferenc meg Nagy László meg Illyés Gyula versei is. Ezeket olvastam, meg Tolnait, Domonkost. Bár a Domi produkciója mennyiségileg nem volt nagy. A Tolnai-versek sűrűbben jelentek meg.

A *Csönd-óceánt* Juhász Ferenc-féle stílusban írtam. Persze a saját világfájdalmaim is benne voltak, de Tolnai látott benne valami fantá-

ziát, úgyhogy leköszölte. Később, amikor verséről beszélgettünk, mindig azt tanácsolta, hogy „vigyél bele egy kis helyi színt, helyi neveket, helyi dolgokat! Rögzítsd az egészet, hogy ne lebegjen annyira, legyen valami gyökere a szövegnek!”

L. I.: *Beszélgetett veled? Bementél hozzá a szerkesztőségbe, vagy hol találkoztatok?*

F. O.: Igen, azt hiszem, első alkalommal a Katolikus portán találkoztam vele, akkor még ott volt a *Symposion* szerkesztősége, az Ifjúsági Tribünön. Később a Danyi Magdi-féle szerkesztőség is ott működött a hetvenes évek végéig.

Amikor leadtam a *Csönd-óceánt*, akkor már a Tolnai-féle szerkesztőség széthullóban volt, ne feledjük, egy-két évvel voltunk túl az első betiltásokon, és abban az időben zajlottak a Tolnai-ellenes bírósági tárgyalások, meghurcolások. Azt hiszem, csak úgy bevitettem a vers kéziratát, átadtam a titkárnőnek, pár nap múlva üzent, hogy menjek be. Akkor beszélgettünk a versről, és sok minden másról is. Kicsit később, Danyi Magdi főszerkesztése alatt pedig Domonkos Istvántól kaptam nagy dicséretet. Egy cím nélküli hosszú verset adtam le, tele volt különböző képekkel, vizuális elemekkel, fragmentumokkal (1978 áprilisában jelent meg, a 156. számban). Valószínű, hogy Magdi megkérte Domit, hogy mondjon véleményt róla, s ő rajongással beszélt a vers sodrásáról, bizonyos jelzőimről: permetdobozok, parfümkövecskék, parfümrudacsok, tüdőbolyhok tüzői stb. De azt a szövegemet később nem vettem be egyik kötetembe se.

L. I.: *Te milyennek láttad akkor ezeket a figurákat?*

F. O.: Nagyon lazák voltak, ők mindjárt maguk közé emelték az embert. Akkor még ők is elég fiatalok voltak; mindjárt tegeződni kellett, egyből elfogadtak minket szinte egyenrangú partnernek. Tolnai nagyon rövid ideig volt ott, és akkor már nem is nagyon járogatott be a szerkesztőségbe. Ahogy én tudom, nagy harc folyt, hogy ki kapja '74 után a *Symposiont*. Tolnaiék Danyi Magdolnát tárogatták. Az áprilisi, 108. számot már a Da-

L. I.: *Hogy volt ez a Katolikus portán? Melyik a belső szoba?*

F. O.: *Úgy volt, hogy följöttünk a második emeletre...*

L. I.: *Rajzold le az utcafronttól indulva...*

F. O.: *...itt volt az utcafront, és itt volt ilyen csőszerű valami, itt kellett bemenni. Itt volt a titkárnő meg a Tóni, és itt volt bent egy nagy asztal, itt meg egy ilyen nagy, hosszú valami... Itt az ajtó mögött volt a hosszú asztal, s az volt tele remittendával. Na mindegy, szóval itt ücsörögtünk nagyon sokat. A Danyi Magdi idejében kicsit megfontoltabb, „tudományosabb” lett a lap koncepciója, a Tolnai-féle időszakhoz képest kevésbé volt izgága a lap tartalma. Konzolidáltabb lett, grafikai szempontból is megváltozott.*

B. P.: *Túl sok strukturalista szöveg volt benne.*

F. O.: *Igen, igen. Sok volt benne az egyetemi dolgozat, szemináriumi munka. És Thomka Beáta által nagyon igényes strukturalista irány dominált. Ami még jellemző volt, hogy sok volt a lapban a műfordítás is: Danilo Kiš, Mirko Kovač és Jovica Aćin szövegei rendre megjelentek.*

B. P.: *Ti automatikusan kerültetek a szerkesztőségbe, vagy valaki választott, hívott benneteket?*

F. O.: *Mint mondtam, én már 1975 májusában bekerültem. Egyetemista voltam még akkor, különböző cikkeket, recenziókat publikáltam a Magyar Szó Kilátó rovatában. Ezeknek köszönhettem a meghívást. Akkor Végel László szerkesztette a Kilátót. Talán ő is közrejátszott abban, hogy a Symposion szerkesztőségébe kerültem, nem tudom. Filmekről és képzőművészetről írtam rendszeresen, néha irodalomról is.*

A szerkesztőség 1977 őszén alaposan átalakult (150–151. szám, 1977. október–november); a nemzedékünk alapemberei ekkor kerültek be a lap szerkesztőbizottságába: Sziveri János, Csorba Béla, Balázs Attila, Mák Ferenc, Sebők Zoltán, Csányi Erzsébet, Faragó Kornélia, Vass Éva.

B. P.: *Tehát akkor film és képzőművészet volt a reszortod tulajdonképpen?*

F. O.: *Igen, igen.*

L. I.: *Még visszalépnék egy kicsit. Említetted a Tolnait meg a Domonkost a korábbi szerkesztőségből, hogy velük találkoztál még ott az utolsó időszakban. És a többiekből mit láttál? Egyáltalán ebből az első generációból mit láttál? Mennyire láttad őket egységnek? Kicsit erre lennék kíváncsi, hogy a régi szerkesztőséget akkor menet közben te hogy érzékelted. Mit láttál te belőlük ott '68-69-70-ben gimistaként?*

F. O.: *Amire gimnazista koromból konkrétan emlékszem, az a Ladik Katalin estje Topolyán. Erről a „meztelenkedős” költészeti estről A szabadság foglyai című könyvemben részletesen írtam. Tolnaiból csak arra a különös momentumra emlékszem, hogy nagy szakálla volt. Azt hiszem, hogy egyik topolyai Rész-esten Tolnai Ottó és Várady Tibor közösen voltak a vendégek. Várady az amerikai tapasztalatairól számolt be (a Harvardon doktorált), a beatnikekről, a lázadó fiatalokról beszélt. Tolnai különös verseket olvasott fel, amelyek elragadták a képzeletünket. Az iskolában addig egész mást tanultunk az irodalomról és művészetről. Ezekben a Rész-esteken minden egyes alkalommal ott volt a Vlaovics József és Fekete Elvira, akik állandóan opponáltak. Vlaovicsék akkor Topolyán éltek, a Dolgozók című hetilap munkatársai voltak, és mindig ellenvéleményük volt. Támadták Tolnait, Bosnyák Istvánt, Bányai Jánost, Végel Lászlót és az Új Symposiont. A Tolnaiék meg visszavágtak, tehát igazi vitásteeken vehettünk részt.*

Az egyetemen elsős koromban a legnagyobb élményt Bányai János előadásai jelentették, és Ágoston Mihály tanár úr órái. Ágoston tanította a helyesírást, az első mellbevágó élmény az volt, amikor szembesültünk hibáinkkal, hiányos műveltségünkkel és a rossz helyesírásunkkal. Az első órán mindenki kapott egy füzetlapot, amelyre felírtuk a nevünket és egy általa lediktált Déry Tibor-mondatot, amely majdnem fél oldalt tett ki. Ezt be kellett adni. Ő szépen átnézte, kijavította, és a következő órán mindenkit a földre döngölt, hogy milyen pocsek a helyesírásunk. Persze a legjobbaknak – Hajnal Jenőnek, Dani Zoli-

nak és egy-két kolléganőnknek – csak húsz-harminc hibájuk volt, de volt, akinek kétszer annyi. Megmondom őszintén, nekem is ötsze kellett kapnom magam, mert pocsek volt a helyesírásom. Emlékszem, volt olyan kolléganő, aki órákig sírt a letaglózó eredmény miatt.

L. I.: Ezek helyesírási, mondatszerkesztési hibák voltak?

F. O.: Inkább formai és helyesírási hibák. Nem kötöttük össze megfelelően a betűket, a szavakat, nem jó helyre tettük a vesszőt, a gondolatjel nem volt elég hosszú, nem volt megfelelő a szóköz, a mondat végén a pont nem tapadt az utolsó betűhöz. Minden részhibára felhívta a figyelmünket, a betűk ívére, a kunkorokra, a szóközőkre. Ágoston tanár úr ezzel a letaglózó helyesírási dolgozattal igényességre tanított bennünket, rádöbentett bennünket, hogy pontosan fogalmazzunk, és szépen írjunk.

Bányai a *Bevezetés az irodalomelméletbe* című tantárgyával pedig szépen eligazított az irodalom dolgaiban. Mi összevissza mindenfélét képzeltünk az irodalomról, a művészetéről, és ott meg láttuk, hogy van annak egy rendszere. Nagyon jó volt hallgatni. Bányai mindazt, amit előadott, egy füzetből olvasta. Voltak neki olyan A/5-ös füzetek, és azokból olvasott, de néha azért közbe is szólt. Később az esztétikaórái is meghatározó élményt jelentettek számomra. Voltak még „felolvasó” tanáraink, de az ő előadásai kevésbé voltak élvezetesek.

L. I.: Bányai nálatok nem sokkal volt idősebb, tizenhárom-tizenégy évvel. Nem volt közvetlenebb a viszony?

F. O.: De! Lehetett beszélgetni vele. Voltak gyakorlati órái is, ott kicsit közvetlenebb volt. Viszont a szünetekben mindig cigarettáztunk! Az nagy dicsőség volt, ha kaptunk tőle egy szál Gitanes-t vagy filter nélküli Drinát. Szerettünk az óráira járni, akkor még Újvidék főterén, a Njegoš utca sarkán volt a bölcsészkar. Meg a Pašić utcában is voltak óráink, az most a Szerb Akadémia épülete. Bányai ott is cigiztünk a folyosón, az órák közötti szünetben.

L. I.: A Symposiumról ott volt szó, képviselte valahogy régi sympósiként? Ti összefüggésbe hoztátok őt Tolnaival?

F. O.: Nem, nem. Ő ott a *Sympóról* semmit nem mondott. Ez furcsa is volt. Mint az egyik fő ember, meghatározó elméleti ember... Az óráinkon a *Symposion* nem került elő. Tolnai havi rendszerességgel bejárt a szerkesztőségbe, de Bányai, Danyi Magdi idejében, azt hiszem, már nem közölt semmit. Teljesen kivonult. Nekünk elsőben Bányai tartotta a gyakorlatokat is, mert volt elméleti rész, és utána két gyakorlat is. A gyakorlati órákat a következő évben átadta Thomka Beátának, aki az asszisztense lett.

L. I.: És az egyetemre nem járt be a Tolnai dumálni valakivel?

F. O.: Nem járt be. Előbb Bányai csinálta meg a magiszteri védést, majd 1974 őszén, amikor Bosnyák István magiszteri védésére sor került, akkor ott volt az egész régi *Symposion*-nemzedék. Bosnyák István bennünket, hallgatókat is meghívott a védésre. Akkor voltam először ilyen jellegű rendezvényen. Ott ültek a pulpituson a nagy öregjeink, Szeli István és Bori Imre. Nem emlékszem, ki volt a harmadik tag, valaki pesti professzor. Mi is ott szorongtunk a Njegoš utcai bölcsészkar nagytermében. Bosnyák István a védés után nagy bulit rendezett a limáni lakásukban. Néhány évfolyamtársammal együtt én is részt vettem rajta. Ott voltak a régi symposionisták: Bányai János, Domonkos István, Tolnai Ottó, Utsi Csaba, Gerold László, Fehér Kálmán. Természetesen Bori Imre és Szeli István is ott voltak.

L. I.: Ez családilag volt, tehát Bosnyákéknál?

F. O.: Igen, ott a Bosnyákék limáni lakásán, a Balzac utcában, ahol később mi is laktunk. Reggelig tartó nagy buli volt. Arra nagyon emlékszem, ahogy Domonkos István a gyerekekkel játszott a szőnyegen, még az asztal alá is bemászott velük. Ott láttam én először és utoljára együtt a régi symposionistákat. De mások is voltak ott, Penavin tanárnőék és Matijevis Lajosék is. Sokan elfértünk abban

a limáni lakásban. Nem is tudom, hogy férünk be annyian. Egyszer az egy nagy, családi *Symposion*-találkozó volt.

L. I.: Emlékszel esetleg részletekre is? Hogy működött ez a társaság?

F. O.: Ha jól emlékszem, Bori és Tolnai között volt egy parázs jelenet. Valamin össze-szólalkoztak, és a vége az lett, hogy a tanár úr azt mondta Tolnainak: „Megvan ám még a tanszéken a maga egyik első szemináriumi dolgozata, és amiben olyan nagy butaságokat írt!”

L. I.: A Bori meg a Tolnai magázták egymást? És ez végig így volt?

F. O.: Igen, igen. Meg még azt is Tolnai fejéhez vágta, hogy „írjon rendes verseket, nem vagyok kíváncsi a költő szaros gatyájára!”. Szóval ezek elhangoztak, a társaság nagy része hazament. Mi fiatalok, Domonkos és Tolnaiék maradtunk legtovább.

Azt hiszem, Sziveri nem volt ott ezen az esti ünnepségen. Akkoriban született meg az első fia, talán valami családi kötelezettség távol tartotta. A régi symposionisták közül csak Tolnai, Domonkos, Bosnyák és Végel voltak azok, akiknek továbbra is fontos volt a lap. Ők tartották a kapcsolatot Danyi Magdival és Sziveri Jancsival is. A többiek már nem kötődtek a laphoz, nem voltunk tényezőik számukra.

L. I.: Ez *Bányaira* is érvényes volt?

F. O.: Igen, benne is volt távolságtartás. Nem tudom, talán számontartott bennünket, a vizsgákon például elnézőbb volt. Tudta, hogy írogatunk, és máshogy viszonyult hozzánk. A vizsgákon jóindulatú volt.

Még a Sinkó-díj-átadásokkor voltak ilyen nagy összejövetelek. Amikor 1977-ben megkaptam a díjat, akkor is sokan ott voltak, Tolnai, Bosnyák, Végel, Utasi, Penavin, Danyi stb. Bori tanár úr nekem is odaszólt: „Miért papucsban jött a díjátadásra? Ha tudjuk, hogy nincs pénze cipőre, akkor kiutaltunk volna egy kis előleget, hogy vegyen magának cipőt!” Emlékszem, július volt, iszonyú kánikula.

L. I.: *De milyen papucsban voltál?*

F. O.: Hát egyszerű „japánkában”. Persze, bizonyára igaza volt Borinak. De nekem az volt az első díjam, és nem ismertem én még akkor az akadémiai világot. A díj átvétele után lementünk a Njegos utcai Gurman étterembe.

**a.sinkó-díj
bíráló bizottsága
(bognár antal,
dudás károly
és reffle gyöngyi)
április 6-ai ülésén
az alapítvány
idei díját
egyhangúlag
sziveri jánosnak
ítélte
oda.**

A Gemma-sorozatban megjelent SZABAD GYAKORLATOK című verseskötvényében és különösen az utóbbi időben közzétett verseiben korszerű és az eredetiség jeleit mutató szellemiségről tett tanúbizonyítást. Hosszabb idő óta jelent meg képzőművészeti tárgyú írásokat is. A bíráló bizottság méltányolta a képzőművészeti portréiban érvényesülő újszerű hozzáállást, valamint írásokban és szervező munkában kifejezésre jutó törekvését képzőművészeti életünk fellendítéséért.

Újvidék,
1978. IV. 6-án

BOGNÁR Antal s. k.
DUDÁS Károly s. k.
REFFLE Gyöngyi s. k.

új symposion
A 136. szám anyaga
1978. március 28-án került nyomdába

Szerkesztik:
Balázs Attila
Bereika Ferenc
Bognár Antal (szerkesztő)
Böndör Pál
Csányi Erzsébet
Csorba Béla
Danyi Magdolna (10- és felelős szerkesztő)
Faragó Kornélia
Fenyvesi Ottó
Mák Ferenc
Sebők Zoltán
Sziveri János
Vass Éva

Grafikai szerkesztő: Maurits Ferenc
Szerkesztőségi titkár: Lőrinc Mária

Kiadó: Tanács:
Ács Károly
Agoston András
Bognár Antal
Bózsó István
Danyi Magdolna
Guszváry Mária
Gyüre István
Kartag Nándor
Sinkovits Péter
Solyomosi Lajos
Sziveri János
Utasi Csaba (elnök/helyettes)
Végel László (elnök)

Megjelenik évente tízszer.
Alapító: a Tartományi Szocialista Ifjúsági Szövetség.
Kiadja a Kiadói Tanács. Szerkesztőség: Újvidék, Katolikus porta 5/II. Postafiók: 190. Telefon: 28-972. Szerkesztőségi fogadóórák: mindennap 11—13 óráig.

Ára 4 dinár. Félévi előfizetés 20, egyévi 40, külföldre 80 dinár. Előfizethető a Tróina mladitv UJ SYMPOSION, 21000 Novi Sad — 65700-603-2346 — folyószámlára. Külföldi olvasóink a megfelelő intézmények — Magyarországon a Posta. Központi Hírlap Iroda — közvetítésével tizethetnek elő.

Forum Nyomda
Újvidék, 1978

Tolnai, Sziveri meg még két-három személy, és el is költöttem az egész díjat, mert olyan kevés volt. Úgyhogy új cipőre nem jutott.

L. I.: Sziveri előbb kapta meg, vagy később?

F. O.: Ő egy évvel később kapta meg, 1978-ban. Abból még nagyobb botrány lett. Jancsi a díj kihirdetése után nyilatkozott a *Magyar Szónak*, hogy az újvidéki magyar tanszék olyan, amilyen, hogy ha valaki ismereteket

akar szerezni, akkor annak sokat kell olvasnia. Ezen a Bori mint akkori tanszékvezető nagyon berágott, és nem volt hajlandó átadni a díjat, merthogy ez az ember nem érdemli meg. A magyar tanszék is elzárkózott, úgyhogy az *Új Symposion* szerkesztőségében vette át a Sinkó-díjat Sziveri. A kuratórium talán a pénzt sem utalta át Sziverinek.

L. I.: *Kik voltak a tanszéken, amikor te ott tanultál? Kik voltak a tanárok?*

F. O.: Szeli István, Bori Imre, Bosnyák István, Bányai János, Matijevics Lajos, Penavin Olga, ők voltak a meghatározó tanárok. Szelinek Gerold László, Borinak meg Utasi Csaba volt az asszisztense. Bányai meg Bosnyák már magasabb rangban voltak. Tanított még bennünket Löbl Árpád, Ágoston Mihály, Balázs-Piri Aladár (Jancsi volt az egyetlen, aki megbukott nála). Vajda Gábor tanította a világirodalmat, az öngazgatási szocializmust pedig Rehák László. Emlékezetes maradt számomra, hogy mivel szombaton vizsgáztunk Reháknál, és elhúzódtott a vizsga, délután egy órakor a takarítónő kiküldött bennünket a bölcsészkar épületéből, ezért a közeli Zág-ráb kávézóban vizsgáztunk le.

L. I.: *Ladikot említetted még az elején. Ladik Kati soha nem tartozott ehhez a társasághoz, soha nem mozgott velük együtt?*

F. O.: Ladik Katit 1975 után soha nem láttam a szerkesztőségben. Ő akkor már az Újvidéki Színháznál volt. Ez az időszak kiváló időszaka volt a színháznak, Harag György rendezett akkor ott néhány fantasztikus Csehov-előadást. Kati majdnem mindegyikben jelentős szerepet játszott. Én ismertem Katit, és majdnem fél évig együtt dolgoztam vele, mielőtt elmentem katonának, 1978 tavaszán és nyarán egy tizennégy részes oktatófilmet forgattunk (*Učimo madjarski*, vagyis *Tanulunk magyarul*). Vicsek Károly rendezte, Soltis Lajos és Ladik Kati voltak a főszereplők, és sokan játszottak benne: Fejes György, Bicskei István, Ábrahám Irén, Bajza Viktória. Én rendezőasszisztens voltam. Ladikkal irodalmi, alkotói tapasztalatom nem volt.

L. I.: *Olyan nagy távolságok voltak? Újvidék is jóval kisebb város volt, mint most, a magyar közösség külön kicsi volt, a szavaidból viszont olyan nagy távolságok látszanak, mintha nem is egy négyzetkilométeren belül zajlott volna az egész történet. A Bányait meg a Tolnait alig láttad együtt, Ladik Kati teljesen kívül esett... Ennyire külön pályák voltak abban a kis városközpontban?*

F. O.: Nem tudom. Lehet, hogy csak én voltam mindig rossz helyen.

L. I.: *Mert egyébként én is így érzékelem. Utólag alig hihető, hogy hogyan tudtak egymástól ennyire távolságot tartani.*

F. O.: Igen, volt az Ifjúsági Tribün a Katolikus portán, a Vojvoda Mišić utcában volt a Forum kiadóház, a Njegoš utcában pedig az egyetem. És nem is voltak egymástól olyan nagyon messze.

L. I.: *És akkor még ott vannak a Podolszkiék meg a Tariék! Ők megkapták a Képes Ifit, hogy akkor az nekik egy terep lehet?*

F. O.: Nem tudom, a *Képes Ifjúság* munkatársainak köre már Hornyik Miklós főszerkesztése alatt kialakult. Odavették Domonkos Istvánt is, és állítólag a Domiból minden héten kisajtoltak egy írást. Ilyen képzelt riportokat vagy valami tárcaszerűséget. *Redőny* címmel meg is jelentek a jobb publicisztikái. Hornyik távozása után megszűnt Domonkos munkahelye a *Képes Ifjúságban*, de szerintem akkor már Podolszki és Dudás szava volt a döntő. Domi pedig alkalmi honoráriumokból tengette életét. Irodalomból nem lehetett megélni. A nyolcvanas évek első felében aztán a Domi felesége, Thea megelégette az újvidéki életet, és elköltöztek Svédországba.

L. I.: *Ez hogy zajlott? Egyszer csak eldöntötték, hogy elmennek, vagy próbálkoztak egyikkel is és a másikkal is?*

F. O.: Én csak azt tudom, hogy olyan '82 körül mentek el, akkor végleg. Gabival, a feleségemmel éppen tévét akartunk venni, amikor összefutottunk Domival, és felajánlotta,

hogy nekünk adja a színes tévéjüket, nekik már nem kell, mert elmennek Svédországba. Budapesten 1978-ban volt egy irodalmi fellépésünk az Egyetemi Színpadon, amelyen a *Symposion* akkori szerkesztői vettek részt: Danyi Magdi, Bognár Tóni, Juhász Erzszi, Sziveri, Mák Feri és én. Erősítésként magunkkal vittük Domonkost és Végelt. Az akkori magyar értelmiségi elit színe-java ott szorongott a nézőtér: Petri György, Balassa Péter, Nagy Gáspár, Esterházy és mások. Domi hozta a feleségét is. Budapest után még Miskolcra is elmentünk, ott is szerveztek nekünk egy bemutatkozást. Domi akkor már szabadúszó volt, csak szavalt és énekelt.

B. P.: *Ez hányban volt?*

F. O.: Talán '78 legelején. Ha jól emlékszem, nem sokkal e rendezvény előtt jelent meg *A konkrét költészet útjai* című Szombathy Bálint-féle melléklet az *Új Symposion*-ban. Az egyetemi színpados rendezvényen fel is szólalt valaki, hogy jobb volna, ha nem ebbe az irányba (konkrét költészet és egyéb új művészeti tendenciák felé) menne a *Symposion*.

Persze ott voltak Erdély Miklósék, ők meg az ellenkezőjét mondták, hogy ezt kell csinálni. Érdekes szópárbaj alakult ki a fejünk felett.

L. I.: *Újvidéken ott volt körülöttem egy szerb közeg. Tolnaiéknál végig hangsúlyozódik, hogy milyen szimbiózisban éltek a szerb és a horvát kultúrával. Te ezt hogy látod? Mennyire volt így? Illetve a ti esetetekben ez hogy volt?*

F. O.: Ennek az alapja a személyes kapcsolatok voltak, a mi esetünkben és a Tolnaiék esetében is. Tolnainak és Végelnek volt egy kiterjedt belgrádi és zágrábi kapcsolatrendszere, és ők ebből merítették a pluszenergiát. Danilo Kiš, Mirko Kovač, Leonid Šejka, Slobodan Šnajder, Tomaž Šalamun, Judita Šalgo mellett másokkal is jó kapcsolatuk volt. De erről inkább ők hivatottak beszélni. Én Végel által kapcsolódtam rá a szerb, a horvát és a szlovén kultúrára. Ő abban az időben a *Magyar Szó Kilátó* rovatát szerkesztette, és engem sokat foglalkoztatott, rendszeresen írott velem mindenféle recenziókat szerb, hor-

vát kiadványokról, folyóiratokról, könyvekről. Engem ő vezetett be a jugoszláv népek irodalmába. Nemcsak recenziókat írtam, hanem fordítottam is délszláv szerzők műveit.

Tolnai és Végel rendszeresen közölt délszláv folyóiratokban. Tolnai még szerbül is írt verseket, amiket velem fordítottatott magyarra.

L. I.: *Könnyen mentek neked a kapcsolatfölvételek, -kialakítások? Mennyire vettek komolyan? Mennyire működött ez a kisebbségi-többségi ügy?*

F. O.: Elég egyoldalú volt, csak mi voltunk nyitottak, befogadóak. Ők, a többségiek (szerbek, horvátok) azért annyira nem vettek bennünket komolyan. Persze a vajdasági szerbek mások voltak, a Jovan Zivlak által szerkesztett *Polja* című újvidéki szerb folyóiratban néhányszor közölték az írásainkat. Emlékszem, volt egy nagy vajdasági költészeti panoráma, amelyben együtt szerepeltek a szerbek, a magyarok, a ruszinok, a szlovákok, a románok. De nemcsak a *Poljában* volt ilyen összeállítás, hanem a *Letopisban* is kisebb méretű válogatás.

L. I.: *És kik fordítottak benneteket?*

F. O.: Viczko Árpád, Judita Šalgo, Sava Babić és Slavko Matković is fordított. Később pedig a Horváth Ottó.

L. I.: *Mennyire volt élő ez az újvidéki együttélés? És mennyire volt ez személyfüggő, mennyire általános? Illetve hogyan alakultak ki a horvát kapcsolataitok?*

F. O.: A szerbekkel kapcsolatban három embert emelnék ki. Részükről is valami méltányosság mutatkozott irántunk. Az egyik Jovan Zivlak volt, mint a *Polja* című szerb irodalmi lap főszerkesztője. Ő igyekezett a verseinket, prózáinkat, esszéinket lefordíttatni, és közölni. Hasonló jóindulattal közeledett felénk Vladimir Kopicl, ő is abszolút pozitívan állt hozzánk. A harmadik pedig Vojislav Despotov volt.

A szerb írók és művészek mindenféle progresszív nézeteket vallhattak, végsőkéig liberálisok lehettek, merthogy sokuknak az apja katonatiszt volt, vagy partizán (Tito hadsere-

gében), ennél fogva érinthetetlenek voltak. Azt csináltak, amit akartak (ilyen volt például Ljubiša Ristić is). Mi, magyarok, akik származásunknál fogva senkik voltunk, outsiderok, gyanúsak voltunk, ha ugyanazokat az elveket vallottuk, amelyeket a többségi szerbek. Ők, a partizán háttérrel egészen bátran mindent kimondhattak. Ez 1983-ban, a leváltásunk esetében is bebizonyosodott. Nekünk nem volt szabad bizonyos dolgokról beszélnünk.

A belgrádi írókkal nem volt különösebb kapcsolat. Csak Sava Babićot ismertem. Más nemzetiségű barátokat pedig a Goranovo proleje (Goran tavasza) költészeti fesztiválon, a sztrugai ifjúsági költőtalálkózón és egy dalmáciai rendezvényen (Dalmacija u pohode) szereztem. De ezenkívül rendszeresen olvastam délszláv lapokat, és próbáltam ezt-azt fordítani is szerb, horvát és szlovén szerzőktől. Egyik kedvencem a zágrábi *Polet* ifjúsági lap volt, amit Branko Čegec szerkesztett. Szerintem az egyik legjobb újság volt a nyolcvanas években. Előfizettem a ljubljanei *Mladinára* is, amit minden héten postás hozott. A *Mladina* szlovén ifjúsági hetilap volt, amelyben nagyon sok szubkultúrával kapcsolatos cikk megjelent, és ott tudtam követni a legújabb punk és alternatív rockzenei színtér híreit is. Amikor a nyolcvanas évek második felében különböző álnevek alatt a *Képes Ifjúság* rockzenei rovatát szerkesztettem, a *Polet*, a *Mladina*, a *Melody Maker* és a *New Musical Express* jelentette számomra a hírforrást.

Délszláv kortársaimat rendszeresen fordítottam a *Kilátó* és a *Híd* részére, majd amikor 1989-ben az *Ex Évkönyvet* szerkesztettük Alpárral, akkor fontosnak tartottam, hogy ők is helyet kapjanak benne (Aleš Debeljak, Branko Čegec, Jovica Acin, Vojislav Despotov, Vladimir Kopicl és mások). Velük voltam közvetlen vagy közvetett kapcsolatban. Voltak, akiket személyesen ismertem, és voltak, akiket nem. Amíg a nagy Jugoszlávia megvolt, addig mi (kisebbségi magyarok) nem voltunk számukra olyan érdekesek, de a kilencvenes években egyre szorosabbak lettek a kötelékek.

A szerb nacionalisták már 1988-ban elkezdtek keményen ostromozni a vajdasági különutasokat, Major Nándorék csapatát. Itt aztán más témák is előkerülhettek. Talán 1988-ban Salgó Judit (Judita Šalgo) indítványozta, hogy a Vajdasági Írószövetség elnöksége utólag tárgyaljon az *Új Symposion* szerkesztőségének 1983-as leváltásáról. Mivel abban az időben éppen tagja voltam a Vajdasági Írószövetség elnökségének, ezért nekem kellett beszámolót készítenem a leváltás körülményeiről. Beszámoló alapja részben Sziverinek az Újvidéken megtartott jugoszláv írókongresszusra írt „felszólalása” volt, amit nem olvashatott fel, mert Bányai János, mint levezető elnök, gondosan „letette legalulra”, hogy ne legyen idő nyilvánosan elmondani. Szóval akkor én azon az elnökségi ülésen kemény dolgokat mondtam. Nagy publicitást kapott a felszólalásom az akkori jugoszláv sajtóban, a belgrádi, zágrábi, szarajevói és ljubljanei napilapok mind foglalkoztak vele. A *NIN* újságírója külön oknyomozó riportra is eljött Újvidékre, hogy beszélgessen velünk (a régi szerkesztőség tagjaival). Akkor nagy szenzációnak számított, hogy a vajdasági magyar írók „felláztak” a hivatalos vezetés ellen. Persze a szerb nacionalista kurzus szeretett volna ügyet csinálni a dologból. De mi nem voltunk partnerek ebben. Engem személyesen megkeresett Slavko Gordić egyetemi tanár, aki akkor a szerb vonalat képviselte a tartományi vezetésben, hogy Losoncz Alpárral, Végel Lászlóval és másokkal alakítsunk ki egy új kulturális koncepciót, és vegyük át a „hatalmat”, azt is mondta, hogy az új vezetés mindenben támogatni fog bennünket. Azonban én ezekben a politikai játszmákban nem akartam részt venni, mert azt gondoltam, hogy az akkori, felbomlás előtt álló Jugoszláviában nagyon rossz irányba haladnak a dolgok.

B. P.: *Egyszer mesélted, hogy amikor Szarajevóban jártál, akkor találkoztál Stevan Tontićtyal, Goran Simićtyal, Mile Stojićtyal, Abdulah Sidrannal és más szarajevói írókkal.*

F. O.: Igen, a szarajevói barátságokat Vujica Rešin Tucicnak köszönhetem. Vujicát is meg

kellett volna említenem az előbbi felsorolásban, amikor a vajdasági szerb íróbarátaimat soroltam. Ő is a jugoszláv progresszív irodalmi egyéniségek ismert alakja volt. A nyolcvanas évek második felében szervezett egy irodalmi estet Szarajevóban. Jó kapcsolatai voltak. Abban az időben Ferida Duraković költőnő volt a Skenderija kulturális központ munkatársa, és szervezett egy estet *Ravnica je brdovita* (A síkság dombos) címmel. Öten mentünk Szarajevóba, Vujica Rešin Tucić, Zoran Gashi, Nikola Kitanović, Dragan Dimitrov és én. Nagyon jó, hangulatos est volt. Sok sarajevói kolléga eljött, hogy meghallgasson bennünket. Felolvastunk, Brico (Dimitrov) szájharmonikázott. Az est után reggelig tartó kocsmai dorbézolás volt. Szóval Szarajevót bevettük. Volt egy későbbi sarajevói bemutatkozásunk is, de az egy hivatalos kulturális együttműködés keretében zajlott. Akkor Zivlakkal mentem. A Holiday Innben volt a szálláshelyünk. Az már nagyon a nyolcvanas évek végén volt, akkor már megkezdődtek az elkülönülések. Josip Osti, a híres műfordító akkor már Ljubljana felé kacsingatott. Boszniában a muzulmánok és a szerbek között egyre feszültebb lett a helyzet. Tito halála után tíz évvel pedig „felrobant a testvériség-egység gázkazánja”.

L. I.: *Hogy tekintettel magatokra, mi volt a jövőképed a magyar irodalomban és kultúrában, a jugoszláv irodalomban és kultúrában?*

F. O.: Mindenképp meghatározó volt a kisebbségi lét, ami bizonyos értelemben akár beszűkülést jelent. Nem volt nagy mozgásterünk: Szabadka, Újvidék, Topolya, Zenta, Kanizsa és a kisebb falvak. Ez a mindennapi valóságunk része volt. A rendszerváltás előtt én nem nagyon kíváncsi voltam Magyarországra, amely számunkra egy idegen (orosz) csapatok által megszállt ország volt. Nálunk családi hagyománynak számított, hogy ellendrukkerek voltunk az oroszokkal és a kommunizmussal szemben. A hatvanas évektől 1989-ig Magyarország elsősorban kultúrát, anyanyelvet jelentett számunkra, de nem „vagyaink országát”. Furcsa, ellentmondásos helyzet alakult ki, hiszen ezekben az évti-

zedekben Jugoszlávia sokkal izgalmasabb és korszerűbb szellemi kiteljesedést, kalandokat kínált az egyén számára, mint a keleti blokkhoz tartozó Magyarország. Persze nem volt ideális állapot, a jugoszláviai kisebbségi lét minden nyűge és baja jelen volt a délvideki magyarok mindennapi életében.

A magyar nyelv, a magyar világfelfogás, a magyar történelmi tapasztalat, a bátorság és a gyávaság magyar megnyilvánulásai ott-hont jelentettek számomra. Identitásom részét képezte a magyarságom, nemzetiségem, ugyanakkor egyfajta multikulturális nyitottság is sajátommá lett. Harminchét éves koromig, amíg át nem települtem Magyarországra, a határon túliság is meghatározó lételemem volt, ugyanakkor otthonom volt egy másik ország multikulturális valósága is.

Részesei voltunk a hivatalos magyar irodalmi életnek is, írásaink megjelentek a *Mozgó Világban*, a *Kortársban* és más irodalmi lapokban is. De igazából csak egy lyuk voltunk a sípon. Sziverivel többször sétáltunk a Lenin körúton, és idegennek éreztük magunkat, outsidernek. Bent is voltunk a magyar irodalomban, meg nem is. A nyolcvanas években egyetlen vajdasági magyar írótt vettek komolyan Magyarországon, Gion Nándort. Ő benne volt az akkori kánonban. Regényeit kiadták több ezer példányban, filmet forgattak a műveiből. Tolnai és Végel csak a kilencvenes években futottak be.

L. I.: *Tolnaiék időszakában szerinted ez a tágasság realitásabban létezett? Ugye ott nagyon sokszor hangsúlyozódik ez.*

F. O.: Igen, szerintem azért hangsúlyozódik ez jobban, merthogy a magyar irodalom akkor zárt volt. Akkor ott szűkös volt a mozgáster a magyar irodalomnak, a kortárs írók java nagyon szeretett volna megjelenni a *Symposionban*, mert az nekik is rangot jelentett; küldték is csóstül a kézirateikat – Magdi idejében is, meg Jancsi idejében is. Domokos Mátyás irodalomtörténész írt a kilencvenes évek legelején egy tanulmányt, amelyben arról értekezett, hogy a vajdasági magyar irodalom kiváltságos helyzetben volt, mert Jugoszlávia nyugati orientáltságú ország volt,

szabadabb, tágasabb szellemi légkörben alkothattak az írók és művészek. A *Híd*ban meg az *Új Symposion*ban lehetett olvasni világirodalmat, lehetett közölni olyan szövegeket, amelyeket Magyarországon nem. A szerbek és a horvátok közvetítésével, főleg Tolnaiék nyitottságának, tájékozottságának köszönhetően, olyan dolgokkal lehetett foglalkozni, amilyenekkel akkor Magyarországon nem. Danyi főszerkesztése alatt Végel László képviselte ezt a vonalat. A *Híd*ban pedig Bányai János, de az azért kicsit akadémikusabb jellegű volt. A lazább dolgok inkább a *Symposion*ban érvényesültek.

B. P.: *Én még technikai részletekre lennék kíváncsi. Például a honoráriumok hogy működtek?*

F. O.: A *Symposion* anyagi helyzete csak csekély honoráriumokat tett lehetővé, a szerkesztők fizetése nemkülönben alacsony volt. Az anyagiakba annyira nem láttam bele, volt egy kicsiny honoráriumi keret, azt Sziveri mint főszerkesztő osztotta el. Annyit mondhatok, hogy a szerzői jogdíjak nagyon csekélyek voltak. Sziveri Jancsi fizetése kevesebb volt, mint a Forumban a takarítónőké. Ő volt a legrosszabban fizetett főszerkesztő.

A hetvenes években négy alkalmazottja volt a szerkesztőségnek: Danyi Magdolna, Bogнар Antal, Maurits Ferenc és a titkárnő. A lap kiadója a Vajdasági Szocialista Ifjúsági Szövetség volt. Danyi Magdolna azon dolgozott, hogy stabil kiadói, tulajdonosi háttere legyen a lapnak, ezért azon ügyködött, hogy a Forum kiadóház vegye át a lapot. A Forum akkori vezetői (az egykori symposionista Fehér Kálmán és Bányai János) ezt nem fogadták kitörő lelkesedéssel. Az *Új Symposion* nem is került az akkori könyvkiadó részleg kötelékébe, hanem csak a hetilapok „társultmunka-alapszervezetbe”, ahova a *Képes Ifjúság*, a *Dolgozók*, a *Jó Pajtás* tartozott. Azt hiszem, 1979-ben költözött át a *Symposion* szerkesztősége a Forum kiadóházba. Én akkor éppen katonai szolgálatomat töltöttem. Sziveri abban az évben szerelt le, és beadta a pályázatát a lap főszerkesztői posztjára. Csorba Béla és Podolszki József is beadta, és ha jól tudom, volt még két-három pályázó.

Sziveri a katonaságnál elintézte, hogy párttag lett, ezért a legfontosabb követelménynek is eleget tett. Podolszki megint megpróbálta megszerezni a *Symposion*t, de nem sikerült neki. Ennek ellenére Jancsi felkérte, hogy írjon a lapnak. Írt is egy százoldalas dörgedelmet a fiatal vajdasági magyar költőkről, amelyben jól lehúzott bennünket. Egyetlen embert dicsért meg: Tari Istvánt. Nagy vívódások után nem közöltük az általunk szerkesztett lapban. Viszont leváltásunk után a Purger-féle lapban megjelent.

L. I.: *Nem volt kényelmetlen Sziverinek belépni a pártba? Ezt afféle áldozatként fogta föl? Csorba Béla némiképp más ügy, neki volt egy kifejezett közéleti érdeklődése.*

F. O.: Igen, Béla többször is viccesen megjegyezte, hogy ő egy igazi bolsevik. Kétségtelesen ő volt az, aki az *Új Symposion Centripetalis farok* című rovatában a legaktívabb volt. Éltek és haltak a közügyekért. De azt feltétlen meg kell jegyezni, hogy nagyon tisztességesen és becsületesen csinálta. Sziveri meg lazán fogta föl, hogy ha muszáj, akkor belép a pártba. De ő mentes volt mindenféle ideológiai dogmától. Persze a kötelező Tito-számokat megcsinálta, de vért izzadt velük.

B. P.: *És milyen érzés volt, amikor betiltották a Sympót a versed miatt? Hogy alakult ez? Vagy megírtad ezt már?*

F. O.: Igen, erről többször írtam. Akkor, 1980 őszén én az Újvidéki Televízió magyar szerkesztőségében dolgoztam. Egyik őszi nap csörgött a telefon, Jancsi keresett, hogy baj van, találkozunk. A Kafe Bulevarban találkoztunk (az volt kedvenc kávézónk, sörözőnk), mondta, hogy a nyomdában a betűszedők a versem miatt leállították a nyomdai előkészítést. Őt már a Forum vezérigazgatója is leszúrta, hogy miért akar közölni egy ilyen „rendszerellenes” szöveget. Valójában a vers címe (*Orgia mechanika*) ütötte ki a biztosítékot. Mondtam neki, nyugodtan vegye ki, tegyen be helyette mást. Rádásul a hetilapok munkaszervezet és a helyi kommunista szervezet (Podolszki és a többi elvtárs) is mindjárt megtámadták Jancsit. Nagyot rúgtak bele.

